

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิถีชีวิตของชาวมลาบรี ตำบลแม่ชะโนง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นในการศึกษาข้อมูลดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์

1.1 กลุ่มชาติพันธุ์

1.2 กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย

2. กลุ่มชาติพันธุ์มลาบรี

3. บริบทพื้นที่ทำการวิจัย

3.1 จังหวัดน่าน

3.2 อำเภอเวียงสา

4. ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

4.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

- ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionary theory)

- ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ (Structural-Functional Theory)

4.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

- แนวคิดการพัฒนาชุมชน

- แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

1. ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางภาษา วัฒนธรรม และชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย พบว่าคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมีจำนวนมากถึง 70 กลุ่ม มีการกระจายของภาษาในตระกูลภาษาต่าง ๆ ตามลักษณะความสัมพันธ์ด้านการร่วมเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ จัดอยู่ในตระกูลภาษา 5 ตระกูล ซึ่งเป็นตระกูลภาษาหลักของคนในเอเชียอาคเนย์ โดยตั้งแต่สมัยโบราณเขตแดนของอาณาจักรไทยมีชนชาติอื่นอาศัยอยู่หลากหลายกลุ่มชน กลุ่มชนที่เป็นชนพื้นเมืองเดิมของท้องถิ่น คือ เงาะป่าชาวกูยและชาวเล อีกพวกหนึ่ง คือ กลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร เช่น ขมุ ถิ่น ลัวะหรือละว้า มลาบริ(ผิทองเหลือง) ชวง ส่วย เขมร มอญ ฯลฯ คนพื้นเมืองนี้จะมี ความแตกต่างไปจากชาวไทยทั้งด้านกายภาพ ภาษาและวัฒนธรรม (สุมิตร ปิติพัฒน์ 2544 : 44-45) และการพบร่องรอยการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนเหล่านี้ในบริเวณภาคต่างๆ ของประเทศไทย

1.1 กลุ่มชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์ คือ กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าเป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน บรรพบุรุษในที่นี้หมายถึงบรรพบุรุษทางสายเลือด ซึ่งมีลักษณะทางชีวภาพและรูปพรรณ(เชื้อชาติ) เหมือนกัน รวมทั้งบรรพบุรุษทางวัฒนธรรมด้วย ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกร่วมกันทางสายเลือด และทางวัฒนธรรมพร้อมๆ กันไป เป็นความรู้สึกร่วมกันที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์ (อมรา พงศาพิชญ์ สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 23) ขณะที่ชาติพันธุ์วิทยา (Ethnology) ตามความหมายของคณะกรรมการบัญญัติศัพท์สังคมวิทยา คือ การศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มมนุษยชาติ และบางครั้งเรียกว่า มานุษยวิทยาวัฒนธรรม วิธีการนี้เป็นวิธีการของนักมานุษยวิทยารุ่นแรกๆ ที่ต้องการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มคนหรือกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอย่างลึกซึ้งรอบด้าน ใช้เวลาศึกษาที่ยาวนานเพื่อให้ครอบคลุมทุกเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง รายงานเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในลักษณะนี้เรียกว่า “ชาติพันธุ์วรรณา” หรือ “ชาติพันธุ์

พรรณนา” (Ethnography) ซึ่งมักเป็นการรายงานเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนดั้งเดิมหรือกลุ่มชนที่ไม่มีตัวหนังสือ (อมรา พงศาพิชญ์ สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 23)

การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีได้ ซึ่งสาเหตุสำคัญของการแบ่งแยกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ พอจะสรุปได้ 5 ลักษณะ คือ (<http://kanchanapisek.or.th/kp6/BOOK23/chapter5/t23-5-11.htm>)

1. เกิดจากการแบ่งแยกโดยวัฒนธรรมชนชั้น ในสังคมบางสังคมมีการแบ่งชนชั้นและคนที่อยู่ในชนชั้นต่ำที่สุด จะถือเป็นกลุ่มชนที่อยู่นอกระบบสังคมนั้น เช่น จัณฑาลในอินเดีย เอทาหรือบราคูในประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น คนที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่ถูกสังคมนับว่าเป็นคนชนชั้นต่ำ ถือว่าเป็นผู้ที่น่ารังเกียจและไม่ควรอยู่ร่วมสังคมกับสมาชิกส่วนใหญ่ ได้กลายเป็นชนกลุ่มน้อยของสังคมนั้น เป็นผู้ที่ปราศจากศักดิ์ศรี ไม่มีอำนาจ และไม่มีสิทธิทางสังคมเท่าเทียมคนอื่น ปัจจุบันทั้งประเทศอินเดียและประเทศญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายยกเลิกชนชั้นจัณฑาลและบราคู แต่ในทางปฏิบัติก็ยังมีการกีดกันอยู่ ความแตกต่างภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันนี้ถือเป็นรูปแบบความแตกต่างทางชาติพันธุ์รูปแบบหนึ่ง

2. เกิดจากการแบ่งแยกจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ กลุ่มชนที่มีชาติพันธุ์ต่างจากคนส่วนใหญ่ และตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณที่ห่างไกล เช่น ชาวเขา มักจะถูกตัดขาดจากสังคมพื้นราบ โดยไม่ได้รับข่าวสารอย่างสม่ำเสมอจากคนพื้นราบใน ส่วนกลาง การขาดการติดต่อสื่อสารที่ดีนี้ ทำให้เกิดความเข้าใจผิดและอาจทำให้มีปฏิกิริยาต่อต้านอำนาจรัฐได้ ในกรณีของประเทศไทย รัฐบาลได้พยายามติดต่อสื่อสารกับชาวเขาอยู่เสมอ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน ความสัมพันธ์ระหว่างชาวเขากับรัฐบาลไทยจึงไม่ค่อยมีปัญหา

3. เกิดจากการผนวกดินแดน การขยายอาณาเขตของประเทศใดประเทศหนึ่งโดยการผนวกดินแดนเพิ่ม อาจเกิดจากการตกลงกันตามสนธิสัญญา หรือเกิดจากการขยายดินแดนหลังจากชนะสงคราม ตัวอย่างของการตกลงตามสนธิสัญญาคือ กรณีสหรัฐอเมริกาซื้อดินแดนซึ่งปัจจุบันคือรัฐในภาคตะวันออกเฉียงใต้บางรัฐ ตามสนธิสัญญา เรียกว่า “Louisiana Purchase” ใน ค.ศ.1803 หรือการที่สหรัฐอเมริกาซื้อดินแดนซึ่งปัจจุบันคือรัฐอลาสกา ใน ค.ศ.1867 ส่วนตัวอย่างของการสู้รบระหว่างเพื่อนบ้านและฝ่ายที่ชนะสามารถผนวกดินแดนข้างเคียงเพิ่มขึ้น คือ กรณีการขยายอาณาจักรต่างๆ ในบริเวณแหลมทองของทวีปเอเชีย เช่น อาณาจักรสุโขทัย ทวารวดี ศรีวิชัย ล้านนา ล้านช้าง อโยธยา ฯลฯ ซึ่งสามารถขยายดินแดนให้กว้างใหญ่ขึ้นได้ โดยการยกทัพสู้รบกัน และฝ่ายที่ชนะเป็นฝ่ายที่สามารถขยายอาณาจักรได้

4. เกิดจากการย้ายถิ่น ความแตกต่างทางชาติพันธุ์อาจมีสาเหตุมาจากการที่คนจำนวนหนึ่งอพยพย้ายถิ่นเข้าไปอยู่ในสังคมอื่น โดยที่คนกลุ่มนี้มีลักษณะทางวัฒนธรรมแตกต่างจากคนในสังคมที่ตนย้ายเข้าไปอยู่ รูปแบบของการย้ายถิ่นนี้ได้หลายรูปแบบ

5. เกิดจากการตกเป็นประเทศอาณานิคม ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ในประเทศอาณานิคม จะมีลักษณะแตกต่างจากเมืองแม่ โดยจากกรณีต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วทั้ง 4 กรณี ทั้งนี้ เพราะอาณานิคมเกิดจากการที่มหาอำนาจเข้ามามีอำนาจในการเมืองการปกครองของประเทศอื่น ผู้อพยพเข้ามาเป็นผู้ที่มีอำนาจมากกว่า และสามารถออกกฎหมายบังคับต่างๆ นานา ทำให้เจ้าของประเทศ ซึ่งมีจำนวนประชากรมากกว่า มีลักษณะของผู้อยู่ใต้ปกครอง และต้องยอมจำนนต่อข้อเรียกร้องของประเทศมหาอำนาจ ประเทศมหาอำนาจมักจะจับจองที่ดินขนาดใหญ่ และว่าจ้างคนพื้นเมืองไปเป็นกรรมกรในไร่ นา มีผลทำให้คนพื้นเมืองมีลักษณะเป็นผู้อยู่ใต้การปกครอง หรือถูกจ้างในอาณัติของมหาอำนาจ ทั้งๆ ที่มหาอำนาจเป็นผู้บุกกรุกเข้ามาในดินแดนของตน โดยทั่วไปจำนวนของผู้ที่อพยพมาจากประเทศมหาอำนาจมีไม่มากนัก แต่คนกลุ่มนี้ก็สามารถจับจองที่ดิน และทำธุรกิจจนถึงขนาดเป็นผู้กุมอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมได้ อย่างกรณีประเทศซิมบับเว ปรากฏว่า ใน ค.ศ.1931 คนผิวขาวเป็นเจ้าของที่ดินเกือบร้อยละ 50 ของพื้นที่ทั้งหมด แต่ประชากรผิวขาวมีประมาณร้อยละ 5 เท่านั้น

ความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ นี้ นักมานุษยวิทยายังได้มีการกำหนดเกณฑ์การจำแนกเชื้อชาติของมนุษย์ ซึ่งโดยทั่วไปมีอยู่ 4 เกณฑ์ คือ (เรณู หอมหวาน 2537 : 4)

1. ฐานทางกายภาพ พิจารณาจากลักษณะทางกายภาพ เช่น ลักษณะที่มองเห็นได้ ได้แก่ สีผิว รูปร่างของร่างกาย รูปร่างของศีรษะ หน้า จมูก นัยน์ตา ลิ้ม ขน กลุ่มเลือด เป็นต้น รวมทั้งขนาดที่วัดได้ และการสืบทอดจากบรรพบุรุษในกลุ่มเดียวกัน

2. รากฐานทางสังคม พิจารณาจากสภาพสังคมดั้งเดิมและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป แต่มีความสัมพันธ์คล้ายคลึงกัน

3. ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ได้แก่ ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียมและประเพณี เป็นต้น

4. ความแตกต่างด้านอื่นๆ เช่น เศรษฐกิจ อาชีพ การปกครอง ที่ทำให้คนรวมกลุ่มกันเป็นชนหมู่เดียวกันได้

เกณฑ์เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งในการแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ของมนุษย์ ซึ่งยังคงมีลักษณะการแบ่งในแบบอื่นๆ อีกตามแต่ผู้สนใจเกณฑ์ใดในการศึกษา

1.2 กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายเชื้อชาติโดยมีการอพยพเข้ามาอาศัยอยู่เป็นเวลานาน ซึ่งอาจเนื่องมาจากการที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ทำให้มีกลุ่มชนหลากหลายอพยพเข้ามาอยู่อาศัย ซึ่ง ดับเบิลยู. เอ.อาร์. วูด (W.A.R. Wood) นักประวัติศาสตร์ชาวอังกฤษ ได้กล่าวว่าบริเวณประเทศไทยในปัจจุบันมีชาวพื้นเมืองดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ก่อนที่ชนชาติไทยจะอพยพลงมาตั้งถิ่นฐานมีอยู่ด้วยกัน 3 เชื้อชาติ ได้แก่ (อุดม เขยกิจวงศ์ 2553 : 47)

1. เนกริโต เป็นพวกที่มีผมหยิก ผิวดำ ตัวเล็ก เป็นบรรพบุรุษดั้งเดิมของชนเผ่า บางพวกที่ยังหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน เช่น พวกเงาะ เขม็ง อาศัยอยู่ในประเทศมาเลเซีย และภาคใต้ของ ไทย เป็นต้น

2. อินโดนีเซียน เชื้อสายของกลุ่มนี้ในปัจจุบัน ได้แก่ พวกเขม็ง และพวกชาไก ซึ่งอาศัยอยู่ในคาบสมุทรมลายู คนมลายูหรือคนไทยทางแถบแหลมมลายู

3. พวกลัวะ อยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย และประเทศพม่าที่อยู่กระจัดกระจาย ในหลายแห่ง ปัจจุบันประกอบอาชีพล่าสัตว์และเพาะปลูก ประชากรของกลุ่มนี้ค่อยๆ ลดจำนวนลง ชาวลัวะปัจจุบันส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในบริเวณภูเขาทางภาคเหนือของประเทศไทย

ขณะที่แนวคิดของนักมานุษยวิทยาแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยออกเป็น 5 กลุ่มตามตระกูลภาษา ได้แก่ (<http://www.oknation.net/blog/anong1/2007/10/17/entry-1>)

1. ภาษาตระกูลไท (Tai language family) มีจำนวน 24 กลุ่มภาษา ในประเทศไทยมีผู้พูดภาษาในตระกูลนี้เป็นจำนวนร้อยละ 94 ของประชากรในประเทศ

2. ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austro-Asiatic language family) มีจำนวน 22 กลุ่มภาษาหลักพบในประเทศไทย ในปัจจุบันทั้งหมดเป็นภาษากลุ่มมอญเขมร

3. ภาษาตระกูลจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan language family) มีจำนวน 11 กลุ่มภาษาหลัก มีจำนวนกว่า 200 ภาษา ในประเทศไทยพบในเขตภาคเหนือและตะวันตกเป็นส่วนมาก

4. ภาษาตระกูลออสเตรเนเซียน หรือ มาลาโยโพลีเนเซียน (Austronesian or Malayo-Polynesian language family) ภาษาในตระกูลนี้ในประเทศไทยพบในเขตภาคใต้เป็นส่วนมาก ได้แก่ มลายู/ยาวิ (มลายูถิ่นไทย) อูรังละไว้ย มอเก็น/มอเกลิน

5. ภาษาตระกูลม้ง-เมี่ยน (หรือแม้ว-เย้า) (Hmong-Mien or Miao-yao language family) ในประเทศไทยพบในภาคเหนือเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ ม้ง (แม้ว) เช่น ม้งคำ ม้งขาว และ เมี่ยน (เย้า) เป็นต้น

ส่วนกลุ่มคนที่เรียกว่า “คนไทย” ในปัจจุบันนั้น *สุค แสงวิเชียร* ได้ให้ความเห็นว่า “มนุษย์ในยุคหินเก่าที่ค้นพบนั้น อาศัยอยู่ที่บริเวณบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี ในสมัยหินใหม่กับมนุษย์ในปัจจุบัน ไม่มีลักษณะแตกต่างกันอย่างชัดเจนจนพอจะแบ่งได้ว่าเป็นคนละเชื้อชาติ จึงน่าจะเชื่อได้ว่าโครงกระดูกของมนุษย์ในสมัยโบราณที่ขุดพบอาจเป็นบรรพบุรุษของคนไทยที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน” (*สุค แสงวิเชียร 2526 : 21-23* อ้างใน *สุมิตร ปิติพัฒน์ 2544 : 11-12*) การสมมุติฐานดังกล่าวอาศัยการพบร่องรอยว่า ดินแดนประเทศไทยในปัจจุบันมีผู้คนอาศัยอยู่ตั้งแต่สมัยหินเก่า หินกลาง หินใหม่ ยุคโลหะ จนเข้าสู่สมัยประวัติศาสตร์ ดังนั้นจึงเชื่อกันว่าคนไทยอยู่ในดินแดนประเทศไทยมาโดยตลอดจึงน่าจะเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม โดยคนไทยในปัจจุบันถูกจัดอยู่ในกลุ่มเชื้อชาติมองโกลอยด์หรือผิวเหลือง ที่เดินทางผ่านประเทศจีนลงมาจากทางเหนือ กลุ่มมองโกลอยด์แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มตามถิ่นที่อยู่อาศัย¹ และคนไทยจัดอยู่ในกลุ่มเอเชียอาคเนย์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่บริเวณภาคใต้ของจีน ไทย เวียดนาม พม่า และอินโดนีเซีย (*สุมิตร ปิติพัฒน์ 2544 : 7*) ส่วนกลุ่มมองโกลอยด์ที่เข้ามาใหม่มีการผสมผสานกันในด้านเผ่าพันธุ์กับกลุ่มที่อยู่ดั้งเดิม

นอกจากนี้นักมานุษยวิทยาได้จัดประเภทของมนุษย์สมัยโบราณรุ่นแรกๆ ของไทยว่าอยู่ในตระกูลออสโตรเนเซียน ซึ่งตระกูลนี้เป็นกลุ่มที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยเมื่อหลายพันปีที่แล้ว รวมทั้งเป็นบรรพบุรุษของชนชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปัจจุบัน (*วัลลภา รุ่งศิริแสงรัตน์ 2545 : 5*) ต่อมามนุษย์ในตระกูลมอญและเขมรได้อพยพเข้ามาจากจีนหรืออินเดียเข้ามาอยู่ในดินแดนไทย ก่อนที่พวกไทยจะอพยพเข้ามาแย่งชิงดินแดนจากพวกละว้า ซึ่งพงศาวดารโยนกเรียกว่าพวกขอมคำ กลุ่มนี้ตั้งหลักแหล่งอยู่กันเป็นเมือง ชาวละว้าเป็นชาวพื้นเมืองเดิมที่เมื่อโคจรุกรานก็กระจายไปอยู่ตามป่าตามเขา หรือผสมผสานกับกลุ่มชนที่รุกรานเข้ามาจนกลายเป็นชนกลุ่มใหม่ในสังคม

ดังนั้นกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิมในดินแดนไทยจึงมีอยู่อย่างหลากหลายตามหลักฐานและแนวคิดของแต่ละคนที่นำเสนอ แต่ทั้งนี้กลุ่มชนเหล่านี้อาจจะเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมของไทยทั้งหมดแต่ได้มีการอพยพไปมา และในที่สุดจึงได้มีการผสมผสานจนเป็นคนไทยในปัจจุบัน

ซึ่งแต่เดิมประเทศไทยเป็นประเทศที่มีกลุ่มชาติพันธุ์จากหลากหลายเชื้อชาติอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ตั้งแต่สมัยโบราณ เช่น ชาวเปอร์เซียในแถบอยุธยา ชาวมาเกซาร์ในเขตมัทกะสัน ชาวจีน ชาวตะวันตก ลาว มอญ ฯลฯ กลุ่มชนเหล่านี้ในอดีตนับว่าเป็นชนกลุ่มน้อยที่เข้ามาอาศัยอยู่ใน

¹ พวกมองโกลอยด์ทั้ง 5 กลุ่ม ได้แก่ 1.กลุ่มจีนเหนือ อาศัยอยู่ในภาคเหนือและภาคกลางของประเทศจีน 2.กลุ่มมองโกลอยด์ อาศัยอยู่ในไซบีเรีย มองโกเลีย เกาหลี และญี่ปุ่น 3.กลุ่มเอเชียอาคเนย์ อาศัยอยู่บริเวณภาคใต้ของจีน ไทย เวียดนาม พม่า และอินโดนีเซีย 4.กลุ่มทิเบต เป็นพวกทิเบต และ 5.กลุ่มอินเดียน เป็นพวกคนพื้นเมืองในทวีปอเมริกาตอนเหนือ ใต้และกลาง (*สุมิตร ปิติพัฒน์ 2544 : 7-8*)

ดินแดนประเทศไทย แต่กลุ่มชนเหล่านี้ได้นำวัฒนธรรมต่างๆ เข้ามาเผยแพร่และผสมผสานจนกลายเป็นวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน ขณะเดียวกันแม้ว่ากลุ่มชนเหล่านั้นในอดีตเป็นชนกลุ่มน้อย แต่ปัจจุบันกลุ่มชนเหล่านั้นบางกลุ่มกลับกลายเป็นกลุ่มชนส่วนใหญ่ของสังคม ขณะที่ชนกลุ่มน้อยในปัจจุบันกลับหมายรวมถึงกลุ่มชนชาวเขาเผ่าต่างๆ ที่อาศัยอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย และชาวเขาเหล่านี้ในอดีตเคยเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมของแผ่นดินไทย เช่น มลาบรี ลัวะ กวย เป็นต้น ขณะเดียวกันกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ยังได้มีการผสมผสานกับชนกลุ่มอื่นๆ ทำให้ในปัจจุบันการแสวงหาคนในลักษณะที่เป็นกลุ่มเชื้อชาติที่บริสุทธิ์จึงแทบเป็นไปไม่ได้เลย แต่เกิดกลุ่มชนที่เป็นชาติพันธุ์ขึ้นมากมาย ซึ่งส่วนใหญ่ดำรงชีวิตร่วมกันในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจนทำให้เกิดภาษาและวัฒนธรรมร่วมกัน (ศรีศักร วัลลิโภคม 2544 : 11)

ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทยจึงเป็นกลุ่มชนที่ไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยวแต่มีการเคลื่อนไหวติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกัน (ธิดา สารระยา 2553 : 18) คนไทยในทุกวันนี้ จึงไม่ใช่ชนใดกลุ่มชนหนึ่งที่มีสายเลือดบริสุทธิ์ แต่เป็นกลุ่มชนที่มีการผสมกับกลุ่มชนหลากหลาย

จึงสรุปได้ว่าในดินแดนประเทศไทยปัจจุบันมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อาศัยอยู่ทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมและอพยพเข้ามาภายหลัง กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกันย่อมมีการติดต่อกันและทำให้เกิดการผสมผสานทางสังคมและวัฒนธรรมจนกลายเป็นคนไทยและวัฒนธรรมไทยอย่างที่พบในปัจจุบัน

2. กลุ่มชาติพันธุ์มลาบรี

กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอยู่อย่างหลากหลายในสังคมไทยมีชนกลุ่มมลาบรีเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ที่อาศัยอยู่ในดินแดนประเทศไทยมาช้านาน จากการศึกษาของศาสตราจารย์สุรินทร์ ภูงจร และคณะ (<http://www.nan2day.com/forum>) พบว่า มลาบรี เป็นกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมเก่าแก่คล้ายคลึงกับวัฒนธรรมของชนเผ่าโหบินเบียน คือ มีอายุเก่าแก่ตั้งแต่ 1,200 - 5,000 ปีล่วงมาแล้ว โดยมลาบรีเหล่านี้ได้อพยพมาจากเมืองไซบุรี ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเมื่อราว 100 กว่าปีที่ผ่านมา แล้วได้กระจัดกระจายเร่ร่อนย้ายถิ่นฐานไปอยู่หลายจังหวัด เช่น จังหวัดแพร่ น่าน และพะเยา แต่ปัจจุบันมีกลุ่มชาติพันธุ์มลาบรีอาศัยอยู่เพียง 2 จังหวัดของประเทศไทย คือ จังหวัดแพร่ และน่าน

มลาบรีหรือที่เรียกว่าผิทองเหลือง โดยคำว่า “ผิทองเหลือง” ถูกใช้เรียกขานมลาบรีอย่างเป็นทางการจากนักวิชาการที่ศึกษาชนกลุ่มนี้ตั้งแต่ พ.ศ.2469 นอกจากนี้ยังได้มีการเรียกชนเผ่านี้อีกว่า ข่า ผิทองเหลือง ยมบรี มราบรี มลาบรี แต่ชนกลุ่มนี้เรียกตัวเองว่า “คนป่าหรือมลาบรี” ส่วนชาวเผ่าม้ง

เรียกชนกลุ่มนี้ว่า “ม้ากู่” ขณะที่ ชาวบ้านภาคเหนือและคนภาคอื่นๆ เรียกชนกลุ่มนี้ว่า “ผีตองเหลือง” (สุรินทร์ภูษจร 2531 : 2 และ 39) และชาวมลาปริเรียกชนเผ่าอื่นๆ หรือชนชาติอื่นๆ ว่า “กวีร์”

การที่ชาวมลาปริถูกเรียกว่า ผีตองเหลืองหรือตองเหลืองนั้น สืบเนื่องมาจากวิถีชีวิตของชนกลุ่มนี้ เนื่องจากในอดีตชนเผ่ามลาปริมีวิถีชีวิตแบบหาของป่าล่าสัตว์ และซูดหัวมันป่า โดยอาหารหลัก คือ หัวมันป่า และสัตว์น้ำอื่นๆ เช่น หอย ปู ปลา ฯลฯ ใช้กระบอกไม้ไผ่เป็นภาชนะในการหุงอาหารและทำให้สุกด้วยการใช้ไฟเผา การก่อไฟยังใช้วิธีแบบโบราณ คือ ใช้เหล็กเสียดสีให้เกิดประกายไฟ ที่สำคัญชนกลุ่มนี้ยังไม่มีการเพาะปลูก

การตั้งถิ่นเป็นการตั้งถิ่นฐานแบบชั่วคราวเพื่อหาอาหารและสัตว์ป่า เมื่อแหล่งอาหารเริ่มลดน้อยลงก็จะโยกย้ายถิ่นฐานที่อยู่ไปหาอาหารในแหล่งอื่นๆ ต่อไป ซึ่งระยะเวลาที่ตั้งหลักแหล่งและโยกย้ายออกไปนั้นจะใกล้เคียงกับเวลาที่ใบตองสดสีเขียว ที่ใช้มุงเพิงที่พักอาศัยเปลี่ยนเป็นสีเหลือง ประกอบกับชนเผ่ามลาปริมีความหวาดกลัวบุคคลภายนอก หากเมื่อใดมีคนจากภายนอกเข้าไปใกล้ที่พัก ชนเผ่ามลาปริจะหลบหนีออกไปจากเพิงที่พักอาศัย ทำให้ชนเผ่ามลาปริถูกเรียกและขนานนามว่า “ผีตองเหลือง” และแม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์มลาปริจะเป็นกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมเก่าแก่แต่ก็ไม่ได้มีวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิวัฒนาการด้านภาษาคือชาวมลาปริจะมีเพียงภาษาพูดที่เป็นของตนเองแต่ไม่มีภาษาเขียน

แม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์มลาปริจะมีชีวิตเร่ร่อนหาของป่าเพื่อการดำรงชีวิต แต่ในภายหลังชนกลุ่มนี้ก็เริ่มมีการติดต่อกับปะกับกลุ่มชนอื่นๆ ที่สำคัญคือ เผ่าม้ง ด้วยการนำของป่า เช่น น้ำผึ้ง สัตว์ป่า ฯลฯ มาแลกกับสิ่งของใช้ที่จำเป็นซึ่ง ได้แก่ เสื้อผ้า มีด อาหาร นอกจากนี้ในภายหลังยังได้มีการออกจากป่าเพื่อมารับจ้างใช้แรงงานในไร่นาของชาวม้งเพื่อแลกกับสิ่งของ ได้แก่ ข้าวสุก หมู ตลอดจนของใช้ที่จำเป็น

ต่อมาชาวมลาปริเริ่มได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ประชาสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดน่าน ด้วยการชักชวนชาวมลาปริออกจากป่ามาอยู่ร่วมกัน ณ หมู่บ้านห้วยหยวก มีการสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ได้รับสัญชาติไทย มีบัตรประจำตัวประชาชนไทย เริ่มแรกมีชาวมลาปริมาอยู่ประมาณ 10 ครอบครัว จากนั้นก็อพยพเพิ่มมากขึ้นจนปัจจุบันไม่มีชาวมลาปริในป่าหลงเหลืออีก

ปัจจุบันประเทศไทยมีชาวมลาปริอาศัยอยู่ 3 แห่ง ได้แก่ บ้านห้วยหยวก อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน บ้านท่าวะ อำเภอสอง บ้านห้วยห้อม อำเภอร่องควาง จังหวัดแพร่ รวมทั้งสิ้นประมาณ 300 คน (http://patumwan-nfe.net/Prajan/mb_history.php)

กลุ่มชาวมลาปรินับว่าเป็นคนป่ากลุ่มสุดท้ายของประเทศไทย ซึ่งอาศัยอยู่ที่จังหวัดน่านและปัจจุบันชนกลุ่มนี้ได้หยุดชีวิตเร่ร่อนลง และได้ออกจากป่ามาปักหลักตั้งถิ่นฐานเป็นหมู่บ้านถาวรอยู่ที่ คุ่มที่ 5 ชุมชนตองเหลือง บ้านห้วยหยวก หมู่ 6 ตำบลแม่ชะนิง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยมี

จำนวนประชากรทั้งสิ้น 180 คน จาก 32 หลังคาเรือน 33 ครอบครัว แยกเป็นเด็กผู้ชาย 39 คน เด็กผู้หญิง 52 คน ผู้ใหญ่เพศชาย 41 คน ผู้ใหญ่เพศหญิง 48 คน และเวลานี้กลุ่มชาวมลาบรีทุกคนมีเลขประจำตัวประชาชน ซึ่งแสดงถึงความเป็นคนไทยที่ถูกต้องตามกฎหมาย และในบริเวณ ดังกล่าว ยังได้เป็นพื้นที่กรณีศึกษาสำหรับการวิจัยในครั้งนี้เพื่อศึกษาถึงลักษณะทางสังคมและวิถีชีวิตของชาวมลาบรีก่อนและหลังการเปลี่ยนแปลง

3. บริบทพื้นที่ทำการวิจัย

3.1 จังหวัดน่าน

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดน่านตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดน่านเป็นภูเขาสูงชันในแนวเหนือ-ใต้ มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด และลอนชันเกิน 30 องศา ประมาณร้อยละ 85 ของพื้นที่จังหวัด ขณะเดียวกันยังมีพื้นที่เป็นที่ราบแคบๆ ขนานกับลำน้ำในหุบเขา มีเทือกเขาผีปันน้ำ และเทือกเขาหลวงพระบางรายล้อมอยู่โดยรอบ (กรมศิลปากร 2530 : 39) นอกจากนี้ยังมีลำน้ำสายสำคัญหลายสาย ได้แก่ ลำน้ำน่าน และลำน้ำว้า

จังหวัดน่านมีอาณาเขตโดยรอบ ดังนี้ (<http://www.nan.go.th>)

ทิศเหนือ	ประกอบด้วย อำเภอเชียงกลาง อำเภอปัว มีอำเภอทุ่งช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอป่อเกลือ ที่มีพื้นที่ติดต่อกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ เชียงอ่อน - หงสา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันออก	ประกอบด้วย อำเภอภูเพียง อำเภอสันติสุข และมีอำเภอแม่จริม อำเภอเวียงสา ซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับแขวงไชยบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศใต้	ประกอบด้วย อำเภอนาน้อย อำเภอนาหมื่น มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดอุดรดิตต์ อำเภอนาน้อย มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดแพร่ และอำเภอเวียงสา มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดแพร่
ทิศตะวันตก	ประกบด้วย อำเภอบ้านหลวง มีพื้นที่ติดต่อกับอำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา อำเภอท่าวังผา มีพื้นที่ติดกับอำเภอปง จังหวัดพะเยา และอำเภอสองแคว มีพื้นที่ติดต่อกับอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ประชากรในจังหวัดน่านมีอยู่หลายชาติพันธุ์ เช่น ไทยยวน ไทลื้อ ม้ง เข่า ฯลฯ เข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งแต่ละชาติพันธุ์จะมีวัฒนธรรมที่เป็นของตนเอง เป็นเหตุให้จังหวัดน่านกลายเป็นดินแดนของความหลากหลายทางวัฒนธรรมอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย

ลักษณะภูมิอากาศและภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดน่านจะมีความแตกต่างกันของฤดูกาล โดยอากาศจะร้อนอบอ้าวในฤดูร้อน และหนาวเย็นในฤดูหนาว เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ได้พัดพาเอาความชุ่มชื้นมาสู่ภูมิภาค ทำให้เกิดฝนตกชุกในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝน และได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดพาเอาความหนาวเย็นสู่ภูมิภาค ในเดือนตุลาคมถึงกุมภาพันธ์และในช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายน จะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้มีสภาพอากาศร้อน (http://www.nan.go.th/webjo/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=24)

นอกจากนี้จังหวัดน่านยังมีสภาพภูมิประเทศโดยรอบเป็นหุบเขาและภูเขาสูงชันมาก ทิวเขาวางตัวในแนวเหนือใต้ ทำให้บริเวณยอดเขาสามารถรับความกดอากาศสูงที่แผ่มาจากประเทศจีนในฤดูหนาว ได้อย่างทั่วถึงและเต็มที่ ขณะเดียวกันจากการที่ทิวเขาวางตัวเหนือใต้ ทำให้เสมือนกำแพงปิดกั้นลมมรสุมทางทิศตะวันออกรวมทั้งยังมีระดับความสูงเฉลี่ยบนยอดเขา กับความสูงเฉลี่ยที่ผิวแตกต่างกันมาก และยังมีระดับความสูงเหนือระดับน้ำทะเล จากปัจจัยทั้งหลายนี้ทำให้ในตอนกลางวันจังหวัดน่านจะถูกอิทธิพลของแสงแดดเผา ทำให้อุณหภูมิร้อนมาก และในตอนกลางคืนจะได้รับอิทธิพลของลมภูเขาพัดลงสู่หุบเขา ทำให้อากาศเย็นในตอนกลางคืน (http://www.nan.go.th/webjo/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=24)

จังหวัดน่าน มีทิวเขาหลวงพระบางและทิวเขาผีปันน้ำ ซึ่งเป็นทิวเขาหินแกรนิต ที่มีความสูง 600 - 1,200 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล ทอดผ่านทั่วจังหวัด คิดเป็นพื้นที่ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด มีดอยภูคาในเขตอำเภอปัวเป็นยอดเขาที่สูงที่สุดในจังหวัด คือ มีความสูงประมาณ 1,980 เมตร โดยจังหวัดน่านมีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 7,170,045 ไร่ หรือ 11,472.07 ตารางกิโลเมตร จำแนกเป็น (http://123.242.178.83/webjo/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=23)

1. พื้นที่ป่าไม้และภูเขา	3,437,500 ไร่	คิดเป็นร้อยละ	47.94
2. พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม	2,813,980 ไร่	คิดเป็นร้อยละ	39.24
3. พื้นที่ทำการเกษตร	876,043 ไร่	คิดเป็นร้อยละ	12.22
4. พื้นที่อยู่อาศัยและอื่นๆ	43,522 ไร่	คิดเป็นร้อยละ	0.06

ภูมิหลังจังหวัดน่าน

เมืองน่านในอดีตเป็นนครรัฐเล็กๆ ก่อตัวขึ้นราวกลางพุทธศตวรรษที่ 18 บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำน่านและแม่น้ำสาขาในหุบเขาทางตะวันออกของภาคเหนือ ประวัติศาสตร์เมืองน่านเริ่มปรากฏขึ้นราว พ.ศ.1825 ภายใต้การนำของพญาภูคา มีศูนย์การปกครองอยู่ที่เมืองย่าง (เชื่อกันว่าเป็นบริเวณริมฝั่งด้านใต้ของแม่น้ำย่างใกล้เทือกเขาตอยภูคาในเขตตำบลศิลาเพชร อำเภอปัว) (พิเศษ เกียรติพงษ์ (บก.) 2530 : 19) โดยปรากฏร่องรอยชุมชนในสภาพที่เป็นคูน้ำ คันดิน กำแพงเมืองซ้อนกันอยู่ ต่อมาพญาภูคาได้ขยายอาณาเขตปกครองของตนออกไปให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ด้วยการส่งราชบุตรบุญธรรม 2 คน ไปสร้างเมืองใหม่ คือ ขุนนุ่น ผู้พี่ไปสร้างเมืองเวียงจันทร์ และขุนฟอง ผู้น้องสร้างเมืองวรนครหรือเมืองปัว (พิเศษ เกียรติพงษ์ (บก.) 2530 : 18)

ภายหลังจากขุนฟองล่วงลับไปแล้ว บุตรคือ เจ้าแก้วเดือน ได้ขึ้นครองเมืองปัวแทน และต่อมาเมื่อพญาภูคาถึงแก่พิราลัย เจ้าแก้วเดือนจึงได้เสด็จไปครองเมืองย่างแทน เป็นเหตุให้ในช่วงเวลานี้เมืองปัวจึงว่างจากผู้นำ พญาจางเมืองเจ้าผู้ครองเมืองพะเยาจึงได้ขยายอิทธิพลเข้าครอบครองบ้านเมืองในเขตเมืองน่านทั้งหมด นางพญาแม่เท้าคำป็น มเหสีของเจ้าแก้วเดือนที่อยู่รักษาเมืองปัวพร้อมด้วยบุตรในครรภ์ได้หลบหนีไปอยู่บ้านห้วยแร่ (สวสวดี อ่องสกุล 2539 : 44-45) ต่อมาเมื่อบุตรของเจ้าแก้วเดือนและนางพญาแม่เท้าคำป็นเติบโตใหญ่ได้เป็นขุนนางชื่อว่า พญาผานอง ซึ่งในตอนแรกเป็นขุนนางอยู่ในบังคับของพญาจางเมือง ต่อมาได้ทำการต่อสู้อันหลุดพ้นจากอำนาจของพญาจางเมืองและได้ครองเมืองปัวอย่างอิสระ (พิเศษ เกียรติพงษ์ (บก.) 2530 : 20) ระหว่างปี 1865 - 1894 รวม 30 ปี จึงพิราลัย

ต่อมาในสมัยของพญาการเมือง โอรสของพญาผานอง พระองค์ได้ย้ายลงมาสร้างเมืองใหม่ บริเวณที่ราบทางตอนล่างทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่าน การย้ายเมืองในครั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้คนในที่ราบตอนบนเริ่มอยู่อาศัยกันหนาแน่นมากยิ่งขึ้น จึงเป็นการเปิดโอกาสในการขยายอาณาเขตออกไปจนถึงเขตนครรัฐแพร่ซึ่งอยู่ทางด้านใต้ (กรมศิลปากร 2530 : 47-48) การขยายอาณาเขตในครั้งนี้ทำให้น่านเริ่มมีความสัมพันธ์กับเมืองสุโขทัยอย่างใกล้ชิด แต่พอหลังจากพญาการเมืองถึงแก่พิราลัย โอรสคือ พญาผากองขึ้นครองเมืองเป็นช่วงเวลาที่เกิดปัญหาความแห้งแล้ง ดังนั้นจึงได้ย้ายเมืองอีกครั้งด้วยการมาสร้างเมืองใหม่ที่ริมแม่น้ำน่านด้านตะวันตกบริเวณบ้านห้วยไค้ เมื่อ พ.ศ.1911 ซึ่งก็คือ บริเวณที่ตั้งของจังหวัดน่านในปัจจุบัน

พ.ศ. 1993 พระเจ้าติโลกราช กษัตริย์แห่งนครเชียงใหม่ มีความประสงค์จะครอบครองเมืองน่านและแหล่งเกลือ ที่บ่อมาง (ตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ ในปัจจุบัน) ซึ่งเกลือในบริเวณนี้มีอย่างอุดมสมบูรณ์และเกลือยังเป็นสิ่งที่หาได้ยากทางภาคเหนือ ดังนั้นจึงได้จัดกองทัพเข้ายึดเมือง

น่าน พญาอินต๊ะแก่นท้าวไม่อาจต้านทานได้จึงอพยพหนีไปอาศัยอยู่ที่เมืองเชลียง (ศรีสัชชนาลัย) จากนั้นเมืองน่านจึงได้ถูกผนวกเข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของแคว้นล้านนา ซึ่งในระยะแรก เมืองน่านมีฐานะเป็นเมืองประเทศราช แต่หลังจากที่พระยาแสงเจ้าผู้ครองนคร ราชวงศ์ภูคองศ์สุดท้ายถึงแก่พิราลัย ฐานะของเมืองน่านก็กลายมาเป็นหัวเมืองในราชอาณาจักรของแคว้นล้านนา โดยล้านนาได้จัดส่งเจ้าเมืองผลัดเปลี่ยนกันมาปกครองเมืองน่าน (กรมศิลปากร 2530 : 48)

จากนั้นประมาณ พ.ศ.2103 – 2328 เมืองน่านได้ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า และต้องเป็นเมืองร้าง ไร้ผู้คนถึง 2 ครา คือ ครั้งแรก พ.ศ.2247 - 2249 ครั้งที่ 2 พ.ศ.2321 – 2344 แต่ระหว่างนั้น คือ พ.ศ.2331 เจ้าอัครวรปัญญา ได้ลงมาเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เพื่อขอเป็นข้าขอบขัณฑสีมา หลังจากเจ้าอัครวรปัญญาขึ้นครองเมืองน่านในระยะแรกก็ไม่ได้เข้าไปอยู่เมืองน่าน เนื่องจากเมืองน่านยังรกร้างอยู่ ดังนั้นจึงได้ย้ายไปอาศัยอยู่ตามที่ต่างๆ เช่น บ้านตีบุญเรือง เมืองงิ้ว (บริเวณอำเภอน่านน้อย) เมืองพ้อ (บริเวณอำเภอเวียงสา) แต่หลังจากได้บูรณะซ่อมแซมเมืองน่านแล้ว จึงได้ขอพระบรมราชานุญาตกลับเข้ามาอยู่ในเมืองน่าน ใน พ.ศ.2344 ดังนั้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เมืองน่านจึงมีฐานะเป็นหัวเมืองประเทศราช

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประมาณ พ.ศ.2448 ได้ทรงมีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาให้เจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ เลื่อนยศฐานันดรศักดิ์ขึ้นเป็น “พระเจ้านครน่าน” โดยเป็นพระเจ้านครน่านองค์แรกและองค์เดียวในประวัติศาสตร์น่าน ซึ่งภายหลังได้รับการสถาปนาเป็นพระเจ้าน่าน

เมืองน่านกลายเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยอย่างสมบูรณ์ในสมัยรัชกาลที่ 7 หลังจากเจ้ามหาพรหมสุรธาดาเจ้าเมืองน่านองค์สุดท้ายถึงแก่กรรมใน พ.ศ.2474 จึงยกเลิกระบบการปกครองโดยเจ้าผู้ครองนครนับแต่นั้นเป็นต้นมา

กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดน่าน

ประชากรในจังหวัดน่านมีอยู่อย่างเบาบางเป็นอันดับ 3 ของประเทศ (ประมาณ 41 คนต่อตารางกิโลเมตร) กระจุกกระจายไปตามสภาพทางภูมิศาสตร์ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ (<http://www.nan.go.th>)

1. ชาวไทยวน หรือ คนเมือง ส่วนใหญ่อพยพมาจากเชียงแสนและบริเวณต่างๆ ของ ล้านนา กลุ่มนี้เป็นประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัด

2. ชาวไทลื้อ (ไทลื้อ, ไทยอง) ส่วนใหญ่อพยพมาจากสิบสองปันนาและหัวเมืองต่างๆ บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งมีทั้งอพยพมาด้วยความสมัครใจและอพยพมาเนื่องจากเกิดศึกสงคราม ทั้งภายในหัวเมืองลื้อเอง และอพยพมามากที่สุด คือ “ยุคเก็บผักใส่ซ้าเก็บข้าใส่เมือง” ของเจ้ากาวิละ แห่งเชียงใหม่ และเจ้าอัตถวรปัญโญฯ แห่งนครน่าน และยุคของเจ้าสุมนเทวราช อีกทั้งมีการอพยพ เข้ามาเรื่อยๆ ครั้งเกิดการปฏิวัติการปกครองประเทศของจีน ชาวไทลื้ออาศัยตั้งบ้านเรือน อยู่กระจัด กระจายตามลุ่มน้ำต่างๆ ในจังหวัดน่านมีมากที่สุด คือ อำเภอปัวแทบทุกตำบล อำเภอท่าวังผา อำเภอ สองแคว อำเภอเชียงกลาง และอำเภอทุ่งช้าง เลยไปถึงอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ภาษาไทลื้อในจังหวัด น่าน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) ไทลื้อฝั่งสิบสองปันนาตะวันออก ได้แก่ เมืองลำ เมืองมวง (อาศัยอยู่แถบลุ่มแม่น้ำ น่าน บริเวณชุมชนบ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา และแควตำบลยอด อำเภอสองแคว) สำเนียงพูดใกล้เคียงกับภาษาไทยอีสานปนลาวพวน

2) ไทลื้อฝั่งสิบสองปันนาตะวันตก ได้แก่ เมืองยู้ เมืองยอง เมืองเชียงลาบ เมืองเลี้ยว (อาศัยอยู่แถบลุ่มแม่น้ำย่าง บริเวณชุมชนตำบลยม อำเภอท่าวังผา แถบลุ่มแม่น้ำปัว ตำบลศิลาเพชร ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว ถึงตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ) สำเนียงพูดเหมือนสำเนียงคนของ ในจังหวัดลำพูน-เชียงใหม่

3. ชาวไทพวนหรือลาวพวน ตั้งบ้านเรือนที่บ้านฝายมูล อำเภอท่าวังผา และบ้านหลัก มีนพวน อำเภอเวียงสา

4. ชาวไทเขินหรือชาวจีน อพยพมาจากเชียงตุง ปัจจุบันส่วนใหญ่จะถูกกลืนทาง วัฒนธรรมจากคนเมือง ทั้งภาษาพูดและเครื่องแต่งกาย แต่บางหมู่บ้านยังมีการนับถือผีเจ้าเมืองของ ไทเขินอยู่ จึงรู้ว่าเป็นไทเขิน เช่น บ้านหนองม่วง อำเภอท่าวังผา ส่วนบ้านเชียงยืน ตำบลยม อำเภอ ท่าวังผา ถูกชาวไทลื้อกลืนวัฒนธรรมจนไม่เหลือเค้าของชาวไทเขิน

5. ชาวไทใหญ่หรือเงี้ยวหรือไตโหลง มีถิ่นฐานในรัฐฉาน และเชียงตุง อาศัยอยู่บริเวณ แลวอำเภอทุ่งช้าง ในปัจจุบันถูกกลืนวัฒนธรรมจนแทบแยกไม่ออกว่าเป็นชาวไทใหญ่

นอกจากนี้ในบริเวณที่สูงตามไหล่เขายังเป็นชุมชนของชนกลุ่มน้อยที่เรียกกันว่า “ชาวเขา” ได้แก่ ชาวม้ง เมี่ยน ลัวะหรือถิ่น ขมุ รวมถึงชาวตองเหลืองหรือมลาบริ ที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ ตำบลแม่ชะนิง อำเภอเวียงสา

3.2 อำเภอเวียงสา

อำเภอเวียงสา เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดน่าน มีพื้นที่กว้างขวางเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัด ห่างจากตัวจังหวัดเป็นระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 (กำแพงเพชร-ต่อเขตเทศบาลเมืองน่าน) ตอนเวียงสา-ต่อเขตเทศบาลเมืองน่าน และอยู่ห่างจาก กรุงเทพมหานคร เป็นระยะทาง 643 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอบ้านหลวง อำเภอเมืองน่าน อำเภอภูเพียง และอำเภอแม่จริม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับแขวงไชยะบูลี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอนาน้อย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอร่องวาง และอำเภอสอง จังหวัดแพร่

ตามตำนานกล่าวว่า “เมื่อสมัยโบราณเมืองป้อมีผู้คนไม่มากนัก ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่าละเมาะและป่าดงดิบ เป็นที่อยู่ของสัตว์ป่ามากมายหลายชนิด มีสัตว์ตัวใหญ่รูปร่างลักษณะคล้ายวัวกระทิง แต่สูงกว่าและครุ่กว่า ชอบออกหากินในเวลากลางคืน อาหารของสัตว์ประเภทนี้คือซากศพของคนที่ถูกฝังไว้ บางครั้งก็ไล่ขวิดคนเดินทางกลางคืนตาย และจะคุดเลือดกินเป็นอาหาร ชาวบ้านเรียกว่า “วัวโพง” จึงเป็นที่หวาดกลัวของชาวบ้านเป็นอย่างมาก ไม่กล้าออกไปทำงานในเวลาพลบค่ำ จึงมีการตั้งเวรยามเฝ้าหมู่บ้าน โดยมีการก่อกองไฟรอบๆ หมู่บ้าน แต่ก็ยังมีข่าวการทำร้ายชาวบ้านอยู่ ชาวบ้านประชุมกันจัดทำรั้วไม้แน่นหนาแล้วให้ชาวบ้านมารวมกันอยู่เป็นกลุ่มในเวลากลางคืน เพื่อดูแลความปลอดภัยจากวัวโพง พอเวลาใกล้พลบค่ำ ยามจะเคาะกะหลก (เกราะไม้) ให้ชาวบ้านมาป้อกัน (รวมกัน) ในรั้วกำแพงไม้แก่น ณ บริเวณปากแม่น้ำสา ทำเช่นนี้อยู่หลายปี ต่อมา มีการตั้งชายฉกรรจ์เป็นกลุ่มไปไล่ล่าวัวโพง แต่ก็ไม่มีใครฆ่าวัวโพงได้ นานเข้าวัวโพงก็ไม่มาอาละวาดและเลือนรางไป แต่คำว่า “ไปป้อกันในกำแพงในกำแพงไม้แก่น” ก็กลายมาเป็นชื่อเมืองเรียกว่า “เมืองป้อ” นั่นเอง” (<http://www.lannatouring.com>)

เวียงป้อเป็นเมืองที่อยู่ทางทิศใต้ของนครน่าน ระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร แรกตั้งครั้งใด นานเท่าไรไม่ปรากฏ อาจจะมีมาตั้งแต่ยุคหินเรื่อยมา เพราะมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่น แหล่งผลิตเครื่องมือหิน เครื่องปั้นดินเผา เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ขุดพบ และอีกหลายแห่งที่ยังไม่ได้สำรวจตลอดถึงหลักฐานความเจริญรุ่งเรืองในอดีต ปรากฏหลักฐานซากวัดร้างต่างๆ เช่น วัดบุญนะ วัดตำโล่ง วัดมิ่งเมือง วัดป่าแพะน้อย วัดสะเลียม และวัดหินล้อม เป็นต้น

ภาพที่ 2.2 พื้นที่กรณีศึกษา

ที่มา: <http://www.iseehistory.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=538711210>

เวียงป้อเป็นเมืองที่อยู่ใกล้นครน่าน ดังนั้นผลกระทบและอิทธิพลด้านต่างๆ จากภายนอกจึงได้รับพร้อมกันกับนครน่าน และเนื่องจากการเดินทางติดต่อทางบกใช้เวลาเดินทางด้วยเท้าประมาณ 6-8 ชั่วโมง ถ้าหากขี่ม้าเร็วจะประมาณ 2-3 ชั่วโมง การเดินทางติดต่อทางน้ำใช้เวลาประมาณ 5-6 ชั่วโมง

ที่ตั้งของเวียงป้อนอกจากจะตั้งอยู่ที่ราบระหว่างคอกยต่าง ๆ และตั้งอยู่ในบริเวณที่มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่าน เช่น แม่น้ำสา แม่น้ำว้า แม่น้ำแหง แม่น้ำปั่ว แม่น้ำสาคร น้ำน่านและสายน้ำว้าเดิม² และแม่น้ำอื่นๆ อีกมากมายที่ไหลลงสู่แม่น้ำน่าน จึงทำให้เวียงป้อเป็นเมืองเล็กๆ ที่มีความอุดมสมบูรณ์เมืองหนึ่งของเมืองน่าน

ต่อมาประมาณ พ.ศ. 2243-2251 เมืองน่านและเมืองประเทศราชถูกกองทัพพม่าบุกเผาทำลายจนได้รับความเสียหายทั้งเมือง วัดวาอาราม ผู้คนถูกฆ่าจำนวนมาก ชาวน่านที่เหลือรอดได้เข้าไปซ่อนในป่าในถ้ำ ทำให้เวียงป้อกลายเป็นเมืองร้าง หลังจากนั้นเมื่อมีการใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ.116 (พ.ศ.2440) จึงได้มีการยกฐานะให้เป็นเมือง หรือเรียกตามภาษาภาคเหนือว่า “เวียง” โดยมีชื่อว่า “เวียงป้อ” มีผู้ครองเมืองซึ่งเป็นเชื้อสายของเจ้าผู้ครองนครน่านชื่อว่า “เจ้าอินต๊ะวงษา” จากนั้นได้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองภายในเวียงป้อ ด้วยการไปขึ้นกับแขวงบริเวณน่านใต้ (<http://www.lannatouring.com>)

ภายหลังได้มีการจัดตั้งเป็น “กิ่งอำเภอเวียงสา” จากนั้นก็ได้รับยกฐานะเป็น “อำเภอบุญยืน” ใน พ.ศ.2461 และพ.ศ.2482 ได้เปลี่ยนชื่อจากอำเภอบุญยืนเป็น “อำเภอสา” ก่อนเปลี่ยนเป็นอำเภอเวียงสาใน พ.ศ.2526 โดยตั้งชื่อตาม “ลำน้ำสา” ลำน้ำสำคัญของอำเภอ ที่มีต้นสาขึ้นอยู่เต็มสองข้าง (<http://www.lannatouring.com>)

4. ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิถีชีวิตของชาวมลาบรี ตำบลแม่ชะนิง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน” ได้นำเสนอทฤษฎีที่สำคัญเพื่อการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิถีชีวิตของชาวมลาบรีด้วยกัน 2 ทฤษฎี และนำเสนอแนวคิดในการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทางสังคมและวิถีชีวิตของชาวมลาบรีอีก 2 แนวคิด ดังนี้

---

²ภายหลังได้เปลี่ยนเส้นทางเดินกลายเป็นหนองน้ำซึ่งมีอยู่มากมาย ชาวบ้านเรียกว่า “น้ำครก”

4.1 ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionary Theory)

ทฤษฎีวิวัฒนาการเป็นแนวความคิดที่ได้รับความนิยมจากทฤษฎีวิวัฒนาการทางชีวภาพของ **ชาร์ลส์ ดาร์วิน** (Charles Darwin ค.ศ.1809-1882) ซึ่งต่อมาได้มีการนำทฤษฎีดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงของสังคม

นักสังคมวิทยาในกลุ่มทฤษฎีวิวัฒนาการเสนอว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับ โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่งในลักษณะที่มีการพัฒนาและก้าวหน้ากว่าขั้นที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่มีรูปแบบเรียบง่ายไปสู่รูปแบบที่ซับซ้อนมากขึ้น และมีความเจริญก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ จนเกิดเป็นสังคมที่มีความสมบูรณ์

แนวคิดทฤษฎีวิวัฒนาการในเวลาต่อมาได้มีการสร้างทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแบบสายเดี่ยว (Unilinear) ขึ้น โดยเสนอว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมต้องเปลี่ยนผ่านตามในแต่ละขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ แต่ภายหลังได้มีการโต้แย้งว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมน่าจะมีวิวัฒนาการแบบหลายสาย (Multilinear) เพราะในแต่ละสังคมจะมีจุดกำเนิดที่แตกต่างกัน และมีรูปแบบของสังคมที่แตกต่างกัน หรือแม้ว่าสังคมที่มีรูปแบบที่เหมือนกันแต่อาจจะมีสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกันก็เป็นได้ (<http://www.huso.buu.ac.th>)

ตัวอย่างของนักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยาที่อธิบายทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยใช้แนวความคิดของทฤษฎีวิวัฒนาการเป็นตัวอธิบาย ได้แก่ **เฮร์เบิร์ต สเปนเซอร์** (Herbert Spencer) เขาเสนอว่า วิวัฒนาการของสังคมมนุษย์เป็นแบบสายเดี่ยว (Unilateral) ที่ทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาลมีจุดกำเนิดมาจากแหล่งเดียวกัน และมารวมตัวกันด้วยกระบวนการสังเคราะห์ ทำให้เกิดพัฒนาการที่ก้าวหน้าและซับซ้อนขึ้น การพัฒนาของสังคมจะมีวิวัฒนาการเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ กล่าวคือ มนุษย์ที่มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ๆ ได้เป็นอย่างดีจะมีชีวิตอยู่รอดตลอดไปและนำไปสู่การพัฒนาที่ดีขึ้น

ขณะที่ **เอดเวิร์ด บี ไทเลอร์** (Edward B. Tylor) (1832-1917) นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษ ได้อธิบายการจัดแบ่งขั้นตอนของวิวัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมออกเป็น 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ (<http://cyberlab.lh1.ku.ac.th>)

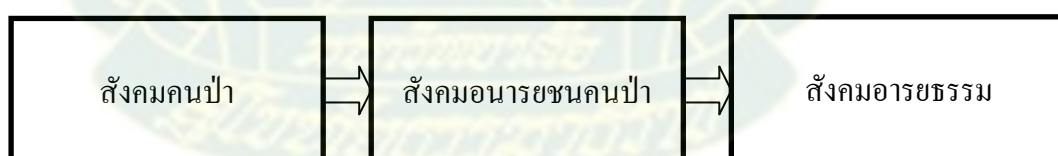
1. ยุคคนป่า (Savagery) เป็นขั้นต่ำที่สุด
2. ยุคอนารยชน (Barbarism) เป็นขั้นกลางที่ถือว่าเป็นพฤติกรรมหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างพฤติกรรมที่ง่ายที่สุดไปจนถึงยุ่งยากที่สุด

3. ยุคอารยธรรม (Civilization) เป็นขั้นที่มีความเจริญแล้ว ซึ่งขั้นตอนการแบ่งวิวัฒนาการในแต่ละยุคจะสอดคล้องกับพัฒนาการของระบบความเชื่อในวัฒนธรรมนั้นๆ

เอ็ดเวิร์ด ยังเชื่อว่า สังคมทุกสังคมจะต้องผ่านขั้นตอนของกระบวนการวิวัฒนาการเหล่านี้ที่ไล่ขึ้นเริ่มจากยุคคนป่าไปสู่ยุคอารยชนจนกระทั่งบรรลุถึงขั้นอารยธรรมในที่สุด และเชื่อว่าสังคมที่เจริญถึงขั้นอารยธรรมอาจเสื่อมสลายได้เหมือนกับร่างกายมนุษย์ สังคมที่อยู่ขั้นเจริญแล้วจะสามารถอยู่รอดได้ด้วยการปรับตัวด้วยความสามารถอยู่ตลอดเวลา ส่วน จูเลียน สจ๊วต (Julian Steward) เชื่อว่า วัฒนธรรมหรือพฤติกรรมของคนจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์อาศัยอยู่ สิ่งแวดล้อมที่หลากหลายเป็นตัวทำให้พฤติกรรมของมนุษย์มีความหลากหลาย และสิ่งแวดล้อมที่อึดคักจะทำให้มนุษย์คิดที่จะปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดในสิ่งแวดล้อมแบบนั้นได้ การปรับตัวเข้าหาสิ่งแวดล้อมจะช่วยให้มนุษย์มีชีวิตที่ยืนยาวอยู่ได้ มนุษย์จะคิดหาวิธีการต่างๆ เพื่อมาจัดหาสิ่งที่มนุษย์ต้องการแต่ยังขาดแคลนอยู่ให้ได้ โดยสิ่งแวดล้อมที่ขาดแคลนส่งผลให้มนุษย์ต้องใช้ความคิดมากขึ้น การแสดงพฤติกรรมข่อมมีมากขึ้นและดีขึ้นเพื่อจะเอาชนะธรรมชาติให้ได้ ความคิดนี้เป็นที่มาของทฤษฎี “Cultural Ecology” หรือทฤษฎีนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ต่อเนื่องกับทฤษฎีวิวัฒนาการหลายสาย (Matrilinal Evolutionism)

ส่วน ลิวอิส เฮนรี มอร์แกน (Lewis Henry Morgan) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันได้เสนอว่า สังคมทุกสังคมจะมีขั้นของการพัฒนาอยู่ 3 ขั้น คือ จากสังคมคนป่า (Savage) ไปสู่สังคมอนารยชน (Barbarian) และไปสู่สังคมอารยธรรม (Civilized)

ภาพที่ 2.3 แผนภูมิการพัฒนาระดับ 3 ขั้น ของ ลิวอิส เฮนรี มอร์แกน

ขณะเดียวกัน โรเบิร์ต เรดฟิลด์ (Robert Redfield) เสนอว่า การเปลี่ยนแปลงสังคมของทุกๆ สังคมมักจะเริ่มจากสังคมชาวบ้าน (Folk) หลังจากนั้นก็เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมแบบเมือง (Urban) ทฤษฎีวิวัฒนาการนี้สามารถอธิบายสภาพของสังคมไทยในปัจจุบันได้อย่างดี กล่าวคือ สังคมไทยเป็น

สังคมที่มีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง จากสังคมเกษตรกรรมจนเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรมแบบใหม่ ซึ่งลักษณะของสังคมไทยโดยเฉพาะสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จะสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีวิวัฒนาการแบบสายเดี่ยว เนื่องจากชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์หลายๆ แห่งได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอน ทั้งนี้เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์และการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยที่มีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชน และการเปลี่ยนแปลงนี้แน่นอนถ้ามองในด้านดีจะพบว่า ทำให้ชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์หลายๆ แห่ง ประชาชนจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม แต่ถ้ามองในด้านลบจะพบว่า ได้ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างมากมายมหาศาลที่สำคัญคือ ทำให้เกิดการล่มสลายของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในสังคมไทย และต่อมาก็จะนำมาซึ่งการล่มสลายของวัฒนธรรมชุมชน

ชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์มลาบรีก็เช่นกันที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอน จนในที่สุดก็กลายเป็นสังคมที่มีอารยธรรม และกำลังจะกลายเป็นสังคมอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย ทำให้ชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์มลาบรีหลายแห่งเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชน และชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์มลาบรี ตำบลแม่ชะนิง อำเภอเวียงสาจังหวัดน่านก็เป็นตัวอย่างหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วย

4.2 ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ (Structural-Functional Theory)

ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่เป็นทฤษฎีที่มีแนวคิดที่ว่า โครงสร้างของสังคมเปรียบเสมือนร่างกายที่ประกอบไปด้วยเซลล์ต่างๆ และหน้าที่ของสังคมก็คือ การทำหน้าที่ของอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายนั่นเอง โดยแต่ละส่วนจะทำหน้าที่ช่วยเหลือและเกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อให้ชีวิตสามารถดำรงอยู่ได้ โดยทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ เป็นกรอบแนวคิดทางสังคมวิทยาที่มีข้อสมมุติฐานที่ว่า สังคมเป็นระบบที่ซับซ้อนระบบหนึ่ง มีองค์ประกอบต่างๆ ที่หลายส่วนทำงานร่วมกันจนเกิดมีเสถียรภาพ (Stability) ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ มีองค์ประกอบของทฤษฎี 2 ส่วน (Macdonis 1998 : 17-18) คือ โครงสร้างของสังคม (Social Structure) หมายถึง รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่มสังคม ส่วนหน้าที่ของสังคม (Social Functions) กล่าวถึง ผลที่ได้จากรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และกลุ่มสังคม (นิเทศ ดินณะกุล 2546 : 19) โดยข้อสมมุติของทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ คือ สังคมต้องมีความมั่นคง ไม่ต้องมีความสนใจในเรื่องของการเปลี่ยนแปลง

เพราะเชื่อว่าถ้าส่วนประกอบหนึ่งส่วนประกอบใดของสังคมเปลี่ยนไป ส่วนประกอบอื่นก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย เพื่อที่จะให้สังคมส่วนรวมมีความมั่นคงตามไปด้วย (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2536 : 70)

ลักษณะธรรมชาติของทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ ได้มีข้อสมมุติที่สำคัญกล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ดังนี้

1. ทุกสังคมจะประกอบขึ้นด้วยการบูรณาการรวมหน่วย (Integration) ของหน่วยต่างๆ หรือส่วนประกอบ หรือองค์ประกอบต่างๆ ทางสังคม
2. ทุกองค์ประกอบของสังคมแต่ละส่วนจะทำหน้าที่ หรือทำประโยชน์ซึ่งกันและกัน เพื่อความสมบูรณ์และความอยู่รอดทางสังคม
3. ทุกสังคมมีแนวโน้มที่จะรักษาดุลยภาพ
4. ทุกสังคมจะมีความมั่นคง เนื่องจากสมาชิกภายในสังคมมีความสอดคล้องและความเข้าใจซึ่งกันและกันในเรื่องสถานภาพและค่านิยม ฯลฯ

ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ มีบุคคลที่มีความสำคัญกับทฤษฎีนี้ คือ *ทาลคอตท์ พาร์สัน* (Talcott Parsons) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ได้เขียนหนังสือที่พิมพ์ใน ค.ศ.1951 คือ *Social System และ Toward a General Theory of Action* พาร์สัน ได้กล่าวว่า ระบบการกระทำ (Action System) ทุกระบบไม่ว่าจะเป็นระบบวัฒนธรรม (Cultural) สังคม (Social) บุคลิกภาพ (Personality) และอินทรีย์ภาพ (Organism) จะต้องแก้ไขปัญหา 4 ประการ ซึ่งมีความจำเป็นเพื่อให้ระบบอยู่รอด ปัญหา 4 ประการ มีดังนี้

1. การปรับตัว (Adaptation) = A หมายถึง ระบบการกระทำทั้งหมด ต้องหาหรือ หรือจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมให้กับสมาชิกในสังคม ให้เกิดประโยชน์ และเหมาะสม ถ้าเป็นระบบสังคม สถาบันเศรษฐกิจจะมีบทบาทสำคัญในการคิดหาเทคนิค วิธีการ และการจัดการกับทรัพยากรให้แก่สมาชิกอย่างเกิดประโยชน์และเหมาะสมเช่นเดียวกัน
2. การบูรณาการรวมหน่วย (Integration) = I หมายถึง ระบบการกระทำทั้งหมดต้องผสมผสานส่วนต่างๆ ภายในอย่างกลมกลืน เพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทุกหน่วยในสังคมสามารถทำงานร่วมกันมีความสามัคคี
3. การดำเนินไปเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ (Goal Attainment) = G ระบบการกระทำทั้งหมดต้องมีวัตถุประสงค์ และการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของระบบ

4. ความเครียด (Latency) = L ระบบการกระทำทั้งหมด ต้องมีการจัดการให้เกิดประโยชน์กับระบบ และช่วยลดความตึงเครียดภายในระบบสังคม

ขณะเดียวกัน พาร์สัน ได้เสนอแนวคิดที่ว่า สังคมเป็นระบบหนึ่งที่มีส่วนต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์และสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งความสัมพันธ์ที่คงที่ของแต่ละส่วนจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ระบบสังคมเกิดความสมดุล (Equilibrium) หากระบบย่อยทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์หรือไม่สามารถกระทำหน้าที่ได้ (Dysfunction) จะเกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างสมดุลใหม่ หรือเปลี่ยนสภาพเป็นระบบใหม่ การเปลี่ยนแปลงของระบบเป็นไปในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปและดำรงอยู่ได้ด้วยการปรับตัวและการควบคุมทางสังคม แนวคิดเรื่องระบบการกระทำามีหลักการสำคัญๆ ดังนี้

1. แต่ละระบบมีความโน้มเอียงไปในทางที่จะป้องกันตัวเองจากการแทรกแซงหรือการทำลายจากระบบอื่นๆ

2. ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงบางประการเกิดขึ้นภายในส่วนต่างๆ ของระบบตามปกติแล้ว การเปลี่ยนแปลงนั้นย่อมเป็นไปเพื่อความอยู่รอด หรือเพื่อการทำหน้าที่ดียิ่งขึ้นและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมมากขึ้นกว่าเดิม

3. ระบบแต่ละระบบจะพยายามรักษาดุลยภาพ (Equilibrium) ระหว่างสัมพันธ์ภาพของส่วนต่างๆ ของตนไว้เสมอ การเสียดุลยภาพในการปฏิบัติงานของส่วนต่างๆ ในบางครั้งถือว่าเป็นเหตุการณ์ผิดปกติอาจอยู่ในภาวะปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่หรืออาจถูกแทรกแซงจากระบบอื่น

4. ระบบที่ไม่สามารถรักษาดุลยภาพไว้ได้ ในที่สุดจะสลายตัวกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบอื่น หรือเปลี่ยนสภาพเป็นระบบใหม่แทน

ส่วนในด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น พาร์สัน มองว่า เกิดจากความสมดุลภายในสังคมถูกทำลายอันมีสาเหตุมาจากสาเหตุจากภายนอกสังคม เช่น การเกิดสงคราม การแพร่กระจายของวัฒนธรรม ฯลฯ และสาเหตุจากภายในสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงทางประชากร การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ฯลฯ โดยเมื่อส่วนใดส่วนหนึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงส่วนอื่นๆ ก็มักจะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจเกิดขึ้นเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งหรืออาจเกิดขึ้นทั้งระบบก็ได้ พาร์สัน จึงเน้นให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม ไม่ว่าจะ เป็นความเชื่อ บรรทัดฐาน

และค่านิยมของสังคมนั้นๆ ว่าสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวยึดเหนี่ยวให้สังคมมีการรวมตัวกัน และเป็นตัวดำเนินการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในสังคมด้วย

ทฤษฎีนี้สามารถช่วยอธิบายได้ว่า ชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์มลาปรีได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอันมาจากความสมดุลภายในของสังคมถูกทำลายด้วยมาจากสาเหตุภายนอกและสาเหตุภายในของสังคม ดังนั้นเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงส่วนใดส่วนหนึ่งในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์มลาปรี ก็จะมักจะส่งผลให้ส่วนอื่นๆ ของสังคมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ดังนั้นสิ่งที่จะช่วยให้ชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์มลาปรีดำรงอยู่ได้ต้องเน้นที่ความสำคัญของวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่ง เพราะวัฒนธรรมจะเป็นตัวยึดเหนี่ยวให้ชุมชนมีการรวมตัวกัน และเป็นตัวดำเนินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์มลาปรีได้

4.3 แนวคิดการพัฒนาชุมชน

คำว่า “ชุมชน” อาจพิจารณาได้หลายแง่มุม โดยชุมชนจะมีความหมายทั้งรูปธรรมและนามธรรม ความหมายของชุมชนในเชิงรูปธรรมให้ความสำคัญกับอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ ความหมายในเชิงนามธรรม ชุมชนเป็นคำที่นำไปใช้กันอย่างกว้างขวางซึ่งพอสรุปได้ว่า ชุมชนประกอบได้ด้วยระบบความสัมพันธ์ของคน ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ อาชีพ ระบบการเมือง ระบบการปกครอง โครงสร้างอำนาจ รวมถึงระบบนิเวศวิทยา สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีด้านต่างๆ ซึ่งระบบเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน คนที่อยู่ร่วมกันในชุมชน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการ มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมีความเอื้ออาทรต่อกัน

ชุมชนตามความหมายของ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2531 : 275) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คือ หมู่ชน กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน ส่วน *ประเวศ วะสี* (2541 : 13) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับชุมชนไว้ที่น่าสนใจว่า หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความพยายามทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ ซึ่งรวมถึงการติดต่อสื่อสารกัน ขณะที่ *สนธยา พลศรี* (2545 : 22) กล่าวว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัว ละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล หรือเรียกเป็นอย่างอื่นที่มีความเกี่ยวข้อง

กันสัมพันธ์กัน มีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพัน เอื้ออาทรกันภายใต้บรรทัดฐาน และวัฒนธรรมเดียวกัน ร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน

ซูชาติ พ่วงสมจิตร (2540 : 31) กล่าวว่า ชุมชน คือ กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันในอาณาบริเวณแห่งหนึ่ง มีลักษณะเป็นสังคมขนาดเล็ก โดยบุคคลในชุมชนนั้นมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีกิจกรรมร่วมกัน และมีระเบียบสังคมของตน ดังนั้นคำว่า “ชุมชน” จึงหมายถึง การที่กลุ่มคนมาอยู่ร่วมกันในอาณาบริเวณหนึ่ง ในระยะเวลาหนึ่งจนเกิดความรู้สึกถึงความเป็นพวกเดียวกัน มีการปฏิสัมพันธ์กัน มีความสนใจ มีผลประโยชน์ มีกิจกรรม และการปฏิบัติตนในวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงส่วน ปีเตอร์ กุกส์ (1996 : 212-221) กล่าวว่า ชุมชน คือ สถานที่และกลุ่มคนที่บุคคลรู้จักเป็นอย่างดี รู้ทั้งข้อดีและข้อเสียของชุมชน เป็นทั้งส่วนหนึ่งของระบบรวมและระบบส่วนบุคคล

เมื่อทราบความหมายของชุมชนแล้ว จะพบว่าปัจจุบันชุมชนในหลายๆ แห่งเริ่มประสบปัญหา ดังนั้นจึงมีนักวิชาการหลายคนได้คิดแนวคิดในการพัฒนาชุมชนขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาอันเกิดกับชุมชน แนวคิดการพัฒนาชุมชนเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและวัฒนธรรมชุมชน เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นท่ามกลางกระแสของการล่มสลายของชุมชนในสังคมไทย ทำให้มีกลุ่มคนที่ให้ความสำคัญกับชุมชน และวัฒนธรรมชุมชนได้นำเสนอแนวคิดเรื่องการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนขึ้น เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ประเทศไทยเริ่มให้ความสำคัญกับชุมชนเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540 หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ เช่น

มาตรา 76 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนมีส่วนร่วมของประชาชน ในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนา ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

มาตรา 78 รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น

มาตรา 79 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและจำกัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

มาตรา 80 รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้

ส่วนความหมายของแนวคิดเรื่อง “การพัฒนาวัฒนธรรมชุมชน” ที่น่าสนใจมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความสำคัญและความหมายกับการพัฒนาชุมชนที่น่าสนใจ ได้แก่ *กรมการพัฒนาชุมชน* (2548 : 10) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง การพัฒนาความคิด ความสามารถของประชาชนให้เกิดความเชื่อมั่น ช่วยเหลือตนเอง เพื่อนบ้าน และชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นโดยความร่วมมือของราษฎรและภาครัฐ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526 : 10) ได้อธิบายความหมายของการพัฒนาชุมชนว่าเป็น การเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบต่างๆ ของชุมชนจากสภาพที่เป็นอยู่ ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ กล่าวคือ เป็นการตั้งใจเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน เพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพของส่วนประกอบต่างๆ ในชุมชนจากสภาพที่ไม่พึงปรารถนา ไปสู่สภาพที่พึงปรารถนาอันเป็นเป้าหมายที่ชุมชนตั้งไว้ และ *จิตจำนงค์ กิติกิริติ* (2525 : 54) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนนั้นไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้วยการจัดกิจกรรมในด้านใดๆ ก็ตามย่อมตั้งอยู่บนพื้นฐานการสนับสนุนให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้เป็นประการสำคัญ ซึ่งหากสิ่งใดเกินกว่าความสามารถของประชาชน เช่น ทางด้านวิชาการและวัสดุที่จำเป็นบางประการ รัฐบาลย่อมเข้าให้การช่วยเหลือเพื่อให้โครงการหรือกิจกรรมของประชาชนบรรลุผลด้วยดี ทั้งนี้โดยวิธีการ “ทำงานกับประชาชน” (Work with People) ซึ่งหมายถึง ร่วมคิด ร่วมปรึกษา และร่วมกันทำงาน ไม่ใช่ทำให้ประชาชน (Work for People) แต่ฝ่ายเดียว

ขณะที่ *เกลียว บูรุษักดี และคณะ* (2545 : 45) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชน คือ การทำให้คนซึ่งอยู่ในพื้นที่บริเวณที่มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ความเป็นอยู่ การศึกษา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ และอื่นๆ สามารถอยู่รวมกันได้อย่างราบรื่น มีความสุข รู้รักสามัคคี และร่วมมือกันทำงานได้ และ *รุจิกร ชาวนา* (2543 : 10) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง การทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น และประชาชนเป็นผู้กระทำการโดยมีรัฐบาลและภาคเอกชนสนับสนุน

ส่วน *อภิชัย พันธเสน* (2539 : 322-328) ได้อธิบายถึงแนวทางการพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการยกระดับสติปัญญาและขีดความสามารถของคนให้สามารถเผชิญกับปัญหาและแก้ไขปัญหานั้นๆ ได้เอง โดยใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่จะต่อสู้กับการไหลบ่าเข้ามาในชุมชนของระบบทุนนิยม โดยจะต้องเริ่มจากการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเป็นตัวการสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมและความสามารถของมนุษย์ ทำความเข้าใจวิธีการคิดของชาวบ้าน เพื่อที่จะสามารถนำไปสู่การวิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหานั้นๆ บนพื้นฐานของศักยภาพชุมชนให้มีความสามารถในการตั้งรับ หรืออาจจะต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของชุมชนบางประการเพื่อก่อให้เกิดการปรับตัวของชุมชน แต่ต้องไม่อยู่ในระดับที่เป็นอันตรายต่อชุมชน

ขณะเดียวกันนักวิชาการชาวต่างประเทศ คือ *อาร์เธอร์ ดันฮัม* (Arthur Dunham) (1958 : 3) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชน คือ การรวมกำลังดำเนินการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนให้มีความเป็นปึกแผ่นและดำเนินการไปในแนวทางที่ตนต้องการ โดยอาศัยความร่วมมือกำลังของประชาชนในชุมชนนั้นในการช่วยเหลือตัวเองและร่วมมือกันดำเนินงาน แต่มักจะต้องได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการจากหน่วยราชการหรือองค์การอาสาสมัครอื่นๆ

กล่าวโดยสรุป “การพัฒนาชุมชน” หมายถึง การเปลี่ยนแปลง การสร้างสรรค์ และการปรับปรุงชุมชนอย่างมีระบบให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น มีโครงสร้างและมีแบบแผน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนภายในชุมชนให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ที่สำคัญต้องให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้เป็นประการสำคัญ

ดังนั้น “การพัฒนาชุมชน” จึงเป็นแนวทางที่ช่วยในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพราะเมื่อชุมชนเข้มแข็งแล้ว ชุมชนก็จะสามารถพึ่งตนเองได้ในยามวิกฤต ชุมชนชาวมลฑลบุรีศรี เช่นกันถ้ามีการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งจะช่วยทำให้ชุมชนและวัฒนธรรมของชาวมลฑลบุรีศรีสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางภาวะการณต่างๆ ที่ได้เข้ามาสู่ชุมชน ซึ่งแนวคิดนี้กำลังได้รับความนิยม

และให้ความสำคัญอย่างมากในการนำไปใช้เนื่องจากเป็นทั้งเหตุและผลที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน และวัฒนธรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน

4.4 แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรม เป็นคำที่เกิดขึ้นในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งมาจากคำภาษาอังกฤษ “Culture” แปลในตอนแรกว่า “ภูมิธรรม” เนื่องจากในสมัยนั้นเน้นวัฒนธรรมเป็นภาพนิ่ง เพราะมุ่งเน้นสิ่งที่เป็นศิลปวัฒนธรรม เป็นมรดกทางภูมิปัญญาและสิ่งที่ดีงามของชาติบ้านเมืองและแผ่นดินที่ต้องการอนุรักษ์ รวมทั้งบรรดาอาคารบ้านเรือนและสิ่งที่เป็นโบราณสถานต่างๆ รวมไปถึงลักษณะทางภาษาและการแต่งกายด้วย (ศรีศักร วัลลิโภดม 2544 : 2-3)

ขณะที่กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงเล็งเห็นว่าคำว่า “ภูมิธรรม” มีความหมายค่อนข้างคงที่ และพระองค์ทรงมีความประสงค์ให้คำนี้มีความหมายในลักษณะของการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องจึงทรงแปลใหม่เป็น “วัฒนธรรม” และได้มีการนำมาใช้สืบต่อมาจนปัจจุบัน โดยคำว่า “วัฒนธรรม” เป็นคำที่มาจากภาษาภาลีสันสกฤต แยกออกเป็น “วัฒน” มาจากภาษาบาลีแปลว่า ความเจริญงอกงาม ส่วนคำว่า “ธรรม” มาจากภาษาสันสกฤตแปลว่า สภาพที่เป็นจริง (อุทัย หิรัญโต 2525 : 31)

ส่วน เอ็ดเวิร์ด บี. ไทเลอร์ (Tylor 1871 : 84) ได้นิยามคำว่า วัฒนธรรม ไว้ในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน คือ วัฒนธรรมเป็นสรรพสิ่งทั้งหมดที่มีความหมายสลับซับซ้อน ประกอบไปด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ จริยธรรม กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี สมรรถภาพต่างๆ รวมทั้งนิสัยบุคคลที่ได้รับการถ่ายทอดมาในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม และอาจมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนั้นๆ เพื่อเป็นมรดกแก่ชนรุ่นต่อไป ขณะที่ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิต พ.ศ.2542 (2546 : 1058) ได้ให้ความหมายวัฒนธรรมว่า สิ่งที่ทำให้ความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย หรือวิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมชาวเขา เป็นต้น ดังนั้น วัฒนธรรมจึงหมายถึง วิธีการดำเนินชีวิต (The Way of Life) ของคนในสังคม

นักสังคมวิทยาได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภทได้แก่ (ภารดี มหาจันทร์ 2532 : 1)

1. วัฒนธรรมทางด้านวัตถุ (Material Culture) หมายถึง สิ่งของหรือวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ โบสถ์ วิหาร สิ่งก่อสร้าง อาคารบ้านเรือน และภาพเขียน เป็นต้น

2. **วัฒนธรรมทางจิตใจหรือวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non - Material Culture)** หมายถึงแบบอย่างการปฏิบัติหรือสิ่งที่มนุษย์คิดค้นขึ้น โดยไม่แสดงออกทางวัตถุแต่เป็นความคิดหรือนามธรรม เช่น อุดมการณ์ ความคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ เป็นต้น

นอกจากนี้วัฒนธรรมยังหมายถึงระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น และมีใช้ระบบที่เกิดขึ้นเองโดยสัญชาตญาณ ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องเรียนรู้ ต้องมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมทั้งโดยตรง และโดยปริยายเพื่อการสืบเนื่องกันไปไม่ขาดตอน เป็นการแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมไม่อยู่กับที่ ไม่ใช่เป็นอยู่อย่างใดก็เป็นอยู่อย่างนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นเสมือนสิ่งมีชีวิต มีกาลเวลาทั้งที่เป็นอดีต-ปัจจุบัน-อนาคต (กรมศิลปากร 2531 : 38) ซึ่งการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่เห็นได้ชัดที่สุดคือพ่อแม่สอนลูก การสอนนอกจากจะเป็นการสอนพฤติกรรมต่างๆ แล้วยังเป็นการถ่ายทอดระบบสัญลักษณ์ หรือเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม การถ่ายทอดวัฒนธรรม ก็คือการสอนให้คนรุ่นหลังรู้ถึงระบบของสัญลักษณ์ของสังคม ซึ่งทำได้โดยมีการตกลงกันไว้ว่า ประกอบด้วยอะไรบ้าง เนื่องจากวัฒนธรรม คือ ระบบสัญลักษณ์ที่สมาชิกของสังคมตกลงกันว่าจะใช้ร่วมกัน มนุษย์ที่อยู่คนละสังคมก็ย่อมที่จะมีวัฒนธรรมที่ต่างกัน เพราะเมื่อต่างกลุ่มต่างตกลงกันเอง ดังนั้นข้อตกลงของกลุ่มก็ย่อมไม่เหมือนกันไปด้วย วัฒนธรรมของสังคมจึงไม่เหมือนกัน อาจมีบางส่วนที่คล้ายกันและบางส่วนที่เหมือนกัน แต่เมื่อรวมกันเป็นระบบสัญลักษณ์แล้วจะพบว่า สังคมที่ต่างกันจะมีวัฒนธรรมที่ต่างกัน (อมรา พงศาพิชญ์ 2534 : 20-21) และเมื่อวัฒนธรรมของสังคมทุกสังคมดำเนินมาจนถึงจุดหนึ่งก็มักจะเกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนั้น *สุภัตรา สุภาพ* (2520 : 143-146) กล่าวว่า จะมาจากสาเหตุต่างๆ ดังนี้

1. **การค้นพบ** เป็นการค้นพบวัฒนธรรมที่มีอยู่แล้ว แต่ซ่อนเร้นอยู่ไม่มีใครรู้มาก่อน และเมื่อมาพบก็นำมาใช้กับสังคมของตน

2. **การประดิษฐ์** เป็นการนำเอาความรู้มาประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่างๆ ที่อำนวยความสะดวกแก่มนุษย์ ทำให้ชีวิตมนุษย์มีชีวิตที่สะดวกสบายกว่าอยู่ตามธรรมชาติ

3. **การเผยแพร่** เมื่อมีการค้นพบวัฒนธรรม หรือได้สร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา วัฒนธรรมนั้นจะไม่คงอยู่หากมีการอพยพเคลื่อนย้าย บุคคลจะนำวัฒนธรรมที่ตนปฏิบัติไปยังที่ใหม่เป็นการกระจายตัวของวัฒนธรรมของชนกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง การเผยแพร่จะเป็นกระบวนการเลือก คือ ถ้าเห็นว่าดี ก็จะนำไปปฏิบัติ หากเห็นว่าสู้ของเก่าไม่ได้ก็ทิ้งสิ่งใหม่ไป

ขณะที่ *จุมพล หนิมพานิช* (2539 : 131-134) มองว่าสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมโดยทั่วไปมีสาเหตุสำคัญอยู่ 2 ประการ ได้แก่

1. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในเอง มีตัวการสำคัญคือ การประดิษฐ์คิดค้น

2. การเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอก คือ เกิดขึ้นเมื่อได้มีการติดต่อกับวัฒนธรรมอื่น และเป็นการลอกเลียนแบบวัฒนธรรมอื่นมาใช้ ซึ่งตัวการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสาเหตุนี้ คือ การสื่อสารคมนาคมที่ได้ช่วยให้เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมไปอย่างรวดเร็ว

เช่นเดียวกับนักสังคมวิทยา มานุษยวิทยา ที่มองสังคมเป็นระบบกระทำการ (System of Action) การเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่จะเกิดขึ้นในระบบสังคมหนึ่งๆ ก็ย่อมจะสามารถพิจารณาสาเหตุออกได้เป็น 2 ประการใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้

1) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นมีสาเหตุมาจากปัจจัยภายในระบบของสังคมเอง คือ การเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำงานของระบบเอง ไม่มีพลังจากภายนอกเข้ามาบีบบังคับ และตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมยังแบ่งออกได้เป็น 2 ประการคือ

ก. การประดิษฐ์คิดค้น (Invention)

ข. การอบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่ของสังคมได้อย่างไม่ครบถ้วน (Imperfect Socialization)

2) การเปลี่ยนแปลงที่มีสาเหตุมาจากปัจจัยภายนอกระบบสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการติดต่อกันอันเป็นกระบวนการที่มีทั้งการให้และการรับ ทั้งนี้เพราะว่าตามปกติจะมีการปะทะสังสรรค์กันระหว่างวัฒนธรรมของแต่ละสังคมที่เข้ามาติดต่อกัน การเปลี่ยนแปลงจากสาเหตุนี้ปรากฏให้เห็นหลายรูปแบบ ซึ่งในที่นี้จะจำแนกออก 2 ประการ คือ

ก. การแพร่กระจาย (Diffusion)

ข. การยืมทางวัฒนธรรม (Cultural Borrowing)

ขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม จะขึ้นอยู่กับกระบวนการอีกหลายอย่างที่สำคัญคือ (ผจงจิตต์ อธิคมนันท์ 2526 : 19)

1. การขอยืมวัฒนธรรมของสังคมอื่น (Cultural Borrowing) เป็นการยืมหรือรับเอาแนวความคิด ค่านิยม เทคโนโลยี และวัตถุต่างๆ ของสังคมอื่น เข้ามาใช้โดยพิจารณาว่า วัฒนธรรมเหล่านั้น มีความเหมาะสมกับสังคมของเราหรือไม่

2. การประดิษฐ์ (Invention) เป็นการนำเอาความรู้ทางเทคโนโลยี หรือความรู้ทางวิชาการที่มีอยู่แล้วมาผสมผสานกับความรู้ใหม่แล้วนำเอาประดิษฐ์เป็นของใหม่ขึ้นมา

3. การค้นพบ (Discovery) หมายถึง การค้นพบข้อเท็จจริงที่ไม่เคยรู้จักมาก่อนหรือเป็นการค้นพบสิ่งที่มีอยู่แล้ว และสามารถนำเอาสิ่งที่ค้นพบนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมได้

4. การกระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion) หมายถึง การที่วัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งกระจายไปสู่สังคมอื่น ส่วนใหญ่ของการกระจายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มักจะมีสาเหตุมาจากการกระจายของวัฒนธรรมของสังคมหนึ่ง ไปสู่อีกสังคมหนึ่ง หรือการกระจายกันภายในสังคมนั้นก็ได้

5. นวัตกรรมหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ (Innovation) หมายถึง พฤติกรรมหรือสิ่งของซึ่งเป็นที่สร้างขึ้นหรือประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ โดยไม่เคยมีมาก่อน มีรูปแบบ หรือปริมาณแตกต่างกันไปจากเดิม

สังคมไทยเป็นสังคมที่ได้มีการรับวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามาปรับปรุงและนำมาผสมผสานอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย ทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมที่อยู่ในลักษณะของวัฒนธรรมสองกระแส กล่าวคือ กระแสภายใต้กระบวนทัศน์วิทยาศาสตร์ยุคใหม่ และกระแสของกระบวนทัศน์วัฒนธรรมดั้งเดิม โดยกระแสแรกค่อยๆ กลายเป็นกระแสหลักในระยะสามสิบปีที่ผ่านมา ส่วนกระแสดั้งเดิมแม้ว่าจะยังไม่ได้ถูกทำลายลง แต่กำลังถูกรองรับไปแล้วส่วนหนึ่ง (เสรี พงศ์พิศ 2533: 26) สังคมชาวมลายูก็เช่นกันที่เริ่มมีการรับวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามาปรับปรุงและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไม่ขาดสาย ทำให้สังคมของชาวมลายูกำลังกลายเป็นสังคมของวัฒนธรรมสองกระแสที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง และมีแนวโน้มว่ากระแสของวัฒนธรรมดั้งเดิมกำลังจะถูกแปรเปลี่ยนไปตามกระแสวัฒนธรรมใหม่ที่กำลังแผ่เข้ามา

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาวดองเหลืองหรือชาวมลายู มีอยู่ไม่มากนักเมื่อเทียบกับการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในสังคมไทย โดยงานวิจัยช่วงระยะเวลาประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา เช่น งานของ วิสุทธิ ศรีวิศาล (2537 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง “ระบบเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

ของเผ่าเผ็ดตองเหลืองในสังคมไทย” พบว่า การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศวิทยา นโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง ณ บ้านบ่อหอย ต.ยายห้วน อ.เวียงสา จ.น่าน และบ้านบุญยืน ต.บ้านเวียง อ.ร้องกวาง จ.แพร่ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของเผ็ดตองเหลืองมีดังนี้ จำนวนป่าไม้ที่ลดลงมีผลต่อระบบเศรษฐกิจของเผ็ดตองเหลือง เพราะถ้าป่าไม้ลดลง วิถีชีวิตของเผ็ดตองเหลืองจะเปลี่ยนแปลงไป ขณะที่ดินที่จำกัดก็มีผล กระทบต่อระบบเศรษฐกิจของเผ็ดตองเหลือง เพราะที่ดินที่สมบูรณ์จะทำให้เผ็ดตองเหลืองมีอาหารอุดมสมบูรณ์ตลอดไป ขณะเดียวกันทรัพยากรธรรมชาติที่ลดน้อยลงมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของเผ็ดตองเหลือง เพราะเผ็ดตองเหลืองอาศัยทรัพยากรธรรมชาติเป็นแหล่งอาหาร การติดต่อวัฒนธรรมระหว่างเผ็ดตองเหลือง และม้งก็มีส่วนทำให้ระบบเศรษฐกิจของเผ็ดตองเหลืองเปลี่ยนแปลง เพราะมีการเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจจากการค้าเงียบไปเป็นระบบเศรษฐกิจแบบขายแรงงาน ส่วนการรับกระแสวัฒนธรรมเมือง พบว่าการเปลี่ยนแปลงเรื่องเครื่องแต่งกายของเผ็ดตองเหลืองเห็นได้ชัดที่สุด ขณะที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีผลต่อระบบเศรษฐกิจของเผ็ดตองเหลืองน้อย เผ็ดตองเหลืองต้องการให้รัฐบาลช่วยเหลือให้อยู่กันอย่างอิสระ นักพัฒนาในหน่วยงานรัฐ จึงไม่มีบทบาทมากในการพัฒนาเผ็ดตองเหลือง เพราะมีเพียงแต่นักพัฒนาเอกชนเท่านั้นที่เข้ามาสัมผัสใกล้ชิดกับเผ็ดตองเหลือง ซึ่งเป็นนักบุญด้านศาสนาเป็นส่วนใหญ่ และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเผ็ดตองเหลืองได้เป็นบางส่วน

งานของ *ยอดขวัญ บุญซื่อน และคณะ* (2544: บทคัดย่อ) เรื่อง “การจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง บ้านท่าวะ อำเภอสอง จังหวัดแพร่” ได้เสนอภาพในลักษณะให้ชาวมลาปริรู้จักพึ่งตนเอง การวิจัยชิ้นนี้จึงได้พยายามวางรูปแบบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับชาวมลาปริบ้านท่าวะด้วยการจัดการเรียนรู้ในการทำไร่ข้าวผ่านกระบวนการเรียนการสอนเด็กนักเรียนชาวมลาปริ และงานของ *สุชาติ บูรมิตร* (2546: บทคัดย่อ) เรื่อง “การตั้งถิ่นฐาน “คนตองเหลือง” (Mlabri) ศึกษาเฉพาะกรณี บ้านห้วยหยวก หมู่ 6 ตำบลแม่ชะเนิง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน” เป็นการศึกษาถึงลักษณะของการตั้งถิ่นฐานของชนเผ่าซึ่งโดยปกติชนเผ่านี้จะไม่นิยมตั้งถิ่นฐานที่มั่นคง

ส่วน *ศักรินทร์ ณ น่าน* (2548) เรื่อง “มลาปริกับการช่วงชิงทรัพยากรในบริบทของการพัฒนาโดยรัฐ” ผลการวิจัยพบว่า ระบบสังคมวัฒนธรรมความเชื่อดั้งเดิมของสังคมชนเผ่ามลาปริ ได้รับคำนิยามจากคนภายนอกในฐานะ “คนป่า” หรือ “เผ็ดตองเหลือง” มาแต่อดีต แสดงให้เห็นตัวตนแบบ

ชนเผ่าเร่ร่อนดั้งเดิม ที่อาศัยพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติจากป่าเพื่อยังชีพอย่างไม่รุกรานจนเกินพอดี แต่เมื่อโครงการพัฒนาทั้งจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน เข้ามามีบทบาทจัดการกับวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของมลาบรี ด้วยการใช้อำนาจรัฐให้สิทธิจัดสรรที่ดินในชุมชนม้งบ้านห้วยหยวก ตำบลแม่ชะเนิง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ให้มลาบรีเข้ามาตั้งหลักแหล่งถาวร โดยการจัดตั้งเป็น “ชุมชนตองเหลือง” การจำกัดพื้นที่เฉพาะและการปิดล้อมจากกลุ่มอำนาจภายนอก ยิ่งทำให้การเข้าถึงทรัพยากรและพื้นที่ป่าของมลาบรีเป็นไปอย่างยากลำบาก มลาบรีจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการยังชีพจากที่เคยท่องป่าล่าสัตว์ สู่อุปการเป็นแรงงานรับจ้างทำไร่ในชุมชนม้ง ซ้ำยังตกเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดน่านของทางการ มีการนำมลาบรีที่แต่งกายด้วยการนุ่งตะเข้ด ซึ่งถูกลดทอนให้กลายเป็นเพียงสัญลักษณ์ที่สำคัญ ในการจัดแสดงวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมแบบชนเผ่าดั้งเดิม มาใช้สร้างจุดขายเพื่อการท่องเที่ยวจังหวัด แทนที่จะวางแผนพัฒนาวิถีชีวิตบนรากฐานที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และตัวตนของมลาบรีอย่างแท้จริง แสดงให้เห็นถึงความลึกลับในการพัฒนาที่ขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรม ระบบคุณค่าและโครงสร้างความเชื่อของสังคมชนเผ่ามลาบรี การพัฒนาได้ส่งผลให้มลาบรีมีตัวตนทางสังคมที่ปรากฏต่อสังคมภายนอกไม่ต่างจาก “คนชายขอบของสังคม” ภายใต้การจัดการโดยกลุ่มอำนาจต่าง ๆ อย่างไม่ดี มลาบรีเองก็มีได้มีทำที่ยอมจำนนต่ออำนาจภายนอกอย่างสิ้นเชิง กลับพยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบความสัมพันธ์ หรือใช้โอกาสดังกล่าวเป็นอำนาจต่อรองในการเข้าถึงทรัพยากรหรือบางครั้งก็มีทำที่ต่อต้านทางอ้อม เช่น การเพิกเฉยไม่ใส่ใจจะรักษาพื้นที่โครงการพัฒนาต้นน้ำโดยปล่อยให้ไฟไหม้ป่า เพื่อต่อต้านจากการถูกกีดกันในการเข้าถึงทรัพยากรในพื้นที่อนุรักษ์ของทางราชการ

ขณะเดียวกันยังมีโครงการวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ชุดประเด็นภาษาฯ เช่น งานของ วีระ ศรีชาวป่า (2551) เรื่อง “สร้างระบบตัวเขียนภาษามลาบรีเพื่อบันทึกความทรงจำทั้งชีวิตของชาวมลาบรี บ้านห้วยฮ่อม อ.ร้องกวาง จ.แพร่” ได้ดำเนินการวิจัยและมีการพัฒนาระบบตัวเขียน จัดเก็บเรื่องราวต่างๆ ของชาวมลาบรีเพื่อเป็นการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของชาวมลาบรี และหาแนวทางการพัฒนาภาษามลาบรีเข้าสู่ระบบโรงเรียนและงานวิจัยเรื่อง “กระบวนการศึกษาข้อมูลของชาวมละบรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวมละบรี บ้านห้วยฮ่อม ต.บ้านเวียง อ.ร้องกวาง จ.แพร่” (2551) เป็นการศึกษาถึงความสำคัญในการศึกษาข้อมูลของชาวมลาบรี ทั้งนี้เพื่อสร้างระบบฐานข้อมูลประชากรของชาวมลาบรี และเพื่อ

ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวมลาบรี และสร้างเครือข่ายชาวมลาบรีในการดูแลและช่วยเหลือพึ่งพากัน

นอกจากนี้ อำนาจพร ใหญ่ยิ่งและเกษราพร ทิราวงศ์ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ทำ “วิจัยและพัฒนาศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในชุมชนมลาบรี อำเภอวังทอง จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่าชุมชนมลาบรีมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์และโดดเด่นในเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าและวิถีชีวิตในระดับประเทศ ซึ่งเป็นชนเผ่าที่หายากในเชิงมนุษยศาสตร์ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐจะต้องเข้ามาดูแลทุกด้านเพื่อรักษาความเป็นชาติพันธุ์ที่กำลังจะหายไป ทรัพยากรเชิงการการท่องเที่ยวมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชนมลาบรี ได้แก่ วิถีวัฒนธรรมมลาบรี อาชีพการเกษตร ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษามลาบรี งานหัตถกรรม และพื้นที่ป่าธรรมชาติ ซึ่งสามารถนำมาจัดทำเป็นกิจกรรมและการสื่อความหมายได้ และที่สำคัญคือ ประชาชนมลาบรีรุ่นใหม่ต้องการการเรียนรู้ การพัฒนาทุกด้าน และการได้รับสิทธิประโยชน์เหมือนกับคนไทย

งานวิจัยที่น่าสนใจอีกเรื่องคือ งานของอิสระ ชูศรี (2554) เรื่อง “การศึกษาภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาวปาล่าสัตว์ในประเทศไทย เพื่อการพัฒนาโดยใช้ภาษาท้องถิ่นเป็นฐาน: กลุ่มมานิ (ซาไก), มลาบรี (ตองเหลือง) และมอเกลิน” โดยเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ทางด้านภาษาศาสตร์ ชาติพันธุ์วรรณา กับการสร้างการมีส่วนร่วม ทั้งร่วมคิดและร่วมปฏิบัติการกับเจ้าของภาษา ชุมชนเจ้าของภาษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการไปพร้อมๆ กับพัฒนาวิธีการประยุกต์องค์ความรู้นั้นเพื่อประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้อง ตามเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรโลก 8 ประการ (Millennium Development Goals 2015) โดยเป็นการพัฒนาที่ใช้ภาษาท้องถิ่นเป็นฐาน (Local Language-Based Development) นอกจากนี้ ด้วยเหตุผลที่ว่าการทำงานในประเด็นดังกล่าวไม่เพียงต้องอาศัยความรู้ด้านการวิจัยภาษาและวัฒนธรรม ทั้งในเชิงหลักการและการทำงานภาคสนามอย่างเข้มข้นเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยการสร้างทัศนคติของการเห็นคุณค่าความรู้ท้องถิ่น ฉะนั้นแล้วสิ่งเหล่านั้นจะไม่อาจเกิดขึ้นได้เลยหากไม่มีการส่งเสริมให้นักวิชาการรุ่นใหม่เข้าไปสัมผัสกับการทำงานกับกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยตนเอง จึงนับเป็นความคาดหวังจากโครงการนี้ที่จะเกิดแนวทางการสร้างนักวิชาการด้านภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้อย่างแท้จริง (<http://rilca.mahidol.ac.th/vdoclips/th/movie-vdoclips-20110507-FieldTripMlabri.php>)

งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องราวของชาวมลฑปรีหรือชาวตองเหลืองในด้านต่างๆ ที่น่าสนใจ แต่ประเด็นการศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่ให้ความสนใจด้านภาษาของชาวมลฑปรี แต่สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้จะให้ความสำคัญในการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงและผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวมลฑปรีในจังหวัดน่าน ที่เป็นประเด็นที่กำลังถูกกล่าวถึงอยู่ในขณะนี้

